

Sygn. akt I CSK 641/18

POSTANOWIENIE

Dnia 12 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa I. S.A. w W.
przeciwko R. M.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 12 lipca 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 17 kwietnia 2018 r., sygn. akt VI ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz strony powodowej kwotę
2 700 (dwa tysiące siedemset) zł, tytułem kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanego R. M. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 17 kwietnia 2018 r., sygn. akt VI ACa (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencki (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Skarżący zarzuca: 1) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 299 § 1 i 2 k.s.h. przez jego zastosowanie w sytuacji, gdy jest on sprzeczny z art. 42 ust. 1-3, art. 32 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 2 Konstytucji RP; art. 17¹

§ 1 rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe przez jego niezastosowanie; art. 299 § 1 k.s.h. w zw. z art. 10 ustawy - Prawo wekslowe, przez przyjęcie, że podpisane przez pozwanego weksle niezupełne, uzupełnione przez stronę powodową I. sp. z o.o. w W., odpowiednio w dniach 21 marca 2002 r. oraz po dniu 28 czerwca 2004 r. stanowiły podstawę zobowiązań spółki P. (...) w rozumieniu art. 299 § 1 k.s.h., istniejących w okresie sprawowania przez pozwanego mandatu w zarządzie tej spółki, a w konsekwencji, że pozwany odpowiada wobec strony powodowej na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. w razie ich niewyegzekwowania od powyższej spółki; art. 299 § 1 i 2 k.s.h. przez jego zastosowanie, przez przyjęcie, że w okresie sprawowania przez pozwanego mandatu w zarządzie P. (...) sp. z o.o. istniały podstawy do ogłoszenia jej upadłości, a w konsekwencji, że pozwany odpowiada wobec strony powodowej, w tym pomimo, że strona powodowa nie podjęła przeciwko powyższej spółce w odpowiednim czasie czynności w celu wyegzekwowania należności, chociaż było to możliwe, w szczególności ze względu na to, że spółka ta miała na rachunku bankowym w dniu 25 stycznia 2001 r. kwotę przekraczającą 218 000 zł, co wystarczało na pokrycie należności, których powód dochodził od pozwanego;

2) naruszenie prawa procesowego, tj. art. 382 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c., art. 278 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. przez pominięcie dowodu z opinii biegłego sądowego - zarówno pisemnej znajdującej się w aktach sprawy, jak i uzupełniającej, poprzez jej nie zażądanie od biegłego mimo takiej potrzeby i zastąpienie tego dowodu przez Sąd drugiej instancji własnymi ustaleniami i ocenami dotyczącymi okoliczności wymagających wiedzy specjalistycznej, a także przez pominięcie dowodów w postaci wystawionego przez M. S.A. zaświadczenia o wysokości salda na rachunku spółki P. (...) według stanu na dzień 25 stycznia 2001 r.; wydruku z korespondencji elektronicznej pozwanych z okresu pomiędzy 14 a 23 października 2001 r. i pisma spółki z dnia 24 stycznia 2001 r. do powódki.

Skarżący wnosił o ewentualne zwrócenie się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym co do zgodności z konstytucją art. 299 § 1 i 2 k.s.h. ze względu na jego represyjny charakter oraz niedookreśloność zawartej w nim regulacji i naruszającej zasadę równości wobec prawa.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący opart na przesłankach uregulowanych w art. 398 § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnych zagadnień prawnych pozwany upatruje w konieczności wyjaśnienia: dopuszczalności orzekania na podstawie niezgodnego z Konstytucją RP art. 299 k.s.h. w kontekście obowiązku dokonywania prokonstytucyjnej wykładni ustaw i pomijania w procesie stosowania prawa regulacji niezgodnych z normami konstytucyjnymi jako normami wyższego rzędu; zasad i ewentualnie dopuszczalności stosowania norm konstytucyjnych na gruncie prawa prywatnego; zasad stosowania art. 299 k.s.h. oraz art. 17¹ prawa upadłościowego ze względu na tożsamą hipotezę obu norm, przy założeniu, że obie te normy regulują odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną niezłożeniem we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości; czy członek zarządu odpowiada na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. w razie bezskuteczności egzekucji zobowiązania spółki z o.o. wynikającego z weksla uzupełnionego po zakończeniu sprawowania jego mandatu.

Przytoczone przez skarżącego okoliczności nie uzasadniają skierowania pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego. Przepis art. 299 k.s.h., (wcześniej art. 298 k.h.) funkcjonuje w obrocie prawnym i doczekał się wielokrotnych wypowiedzi Sądu Najwyższego. *Ratio legis* tego przepisu nie daje podstaw do kwestionowania jego konstytucyjności, w kontekście zapewnienia ochrony prawnej wierzycieli spółki z o.o. kierowanej przez zarząd, który ma wpływ na jej działalność, tym bardziej, że przepis ten przewiduje również przesłanki, których spełnienie

powoduje uwolnienie od tej odpowiedzialności. Pozwany kwestionuje w ogóle konstytucyjność tego przepisu. Postanowieniem z dnia 22 lutego 2019 r. Sąd Rejonowy w W. , Wydział XV Gospodarczy wystąpił do Trybunału Konstytucyjnego z zapytaniem o zgodność z Konstytucją RP, ale w zakresie związania sądu orzeczeniem, na podstawie którego wszczęto przeciwko spółce z o.o. bezskuteczną egzekucję, w procesie wytoczonym na podstawie art. 299 k.s.h. przeciwko pozwanemu, który utracił status członka zarządu przed datą wszczęcia postępowania, w którym orzeczenie przeciwko spółce zapadło. Zatem pytanie o konstytucyjność nie dotyczy zgodności tego przepisu w ogóle (zasady) z Konstytucją. Z kolei kwestia objęta tym pytaniem nie jest objęta wprost zarzutami kasacyjnymi pozwanego w niniejszej sprawie.

Strona powodowa dochodziła roszczenia w stosunku do pozwanego na podstawie art. 299 k.s.h., a zatem zbędne jest odwoływanie się do art. 17¹ rozporządzenia Prezydenta RP - prawo upadłościowe (j. t. Dz. U. z 1991 r., poz. 512 ze zm.), który w dodatku nie wyłącza zastosowania art. 299 k.s.h. regulującego przesłanki odpowiedzialności członka zarządu takiej spółki.

Zasadniczo rozróżnia się dwie koncepcje powstania zobowiązania wekslowego, tj. teorię umowną (pomiędzy wystawcą a odbiorcą weksla) i teorię jednostronnego oświadczenia woli podpisującego weksel. W tym drugim wypadku wyróżnia się teorie kreacyjną, która do powstania zobowiązania wekslowego wymaga jedynie złożenia przez wystawcę podpisu na wekslu i teorię emisyjną, wedle której do powstania zobowiązania wekslowego konieczne jest ponadto wyjście podpisanego weksla z rąk wystawcy.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 21 lipca 2017 r., I CSK 717/16 (nie publ.), weksel *in blanco* może być środkiem zabezpieczenia wierzytelności wynikających z różnych stosunków prawnych. Wystawiony jako własny i wręczony w związku z zawarciem umowy, prowadzi do powstania zobowiązania wekslowego wystawcy. Wręczając i przyjmując weksel strony obejmują swoją wolą jego funkcję zabezpieczającą, z której wynika, że inkorporowana w nim wierzytelność ma ułatwić zaspokojenie wierzyciela w ramach stosunku podstawowego.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistej zasadności skargi kasacyjnej skarżący upatruje w naruszeniu wskazanych w jej zarzutach prawa procesowego.

Lektura uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie uprawnia do tezy, że wyrok ten zapadł z oczywistą obrazą prawa.

Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). W związku z czym, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że skarga kasacyjna nie może być oparta na zarzucie naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. określającego kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 76, z dnia 24 listopada 2005 r., IV CSK 241/05 nie publ., z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, nie publ., z dnia 8 października 2009 r., II CSK 222/09, nie publ.).

W obowiązującym modelu apelacji pełnej rola sądu drugiej instancji nie ogranicza się jedynie do samego aktu kontroli zaskarżonego rozstrzygnięcia, ale obejmuje także powinność merytorycznego rozpoznania sprawy.

Celem postępowania apelacyjnego jest bowiem ponowne i wszechstronne merytoryczne rozpoznanie sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2017 r., IV CZ 10/17, nie publ.). Przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego (zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124), które stosuje z urzędu, niezależnie od podniesionych w apelacji zarzutów (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55).

Dowód z opinii biegłego sądowego ma charakter szczególny, gdyż zasadniczo nie służy ustalaniu okoliczności faktycznych, lecz ich ocenie przez pryzmat wiadomości specjalnych. Do dokonywania wszelkich ustaleń w procesie powołany jest sąd, a nie biegły (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2015 r., V CSK 254/14, nie publ.). To strony powinny wykazywać fakty, z których wywodzą skutki prawne, a zadaniem biegłego jest naświetlenie wyjaśnianych okoliczności z punktu widzenia wiadomości specjalnych przy uwzględnieniu zebranego w toku procesu i udostępnionego materiału dowodowego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 1969 r., I CR 140/69, OSNCP 1970, nr 5, poz. 85). Niekiedy jednak samo dokonanie ustaleń faktycznych wymaga dysponowania wiedzą techniczną oraz doświadczeniem w danej dziedzinie i może uzasadniać zasięgnięcie opinii biegłego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 1984 r., II CR 197/84, OSNCP 1985 nr 2-3, poz. 37). Zakres opinii biegłego określa treść postanowienia dowodowego, którym ten dowód dopuszczono (art. 236 k.p.c.). Opinia biegłego podlega ocenie sądu stosownie do reguł określonych w art. 233 § 1 k.p.c. i w ramach tej oceny sąd ustosunkowuje się do mocy przekonywującej rozumowania biegłego i logicznej poprawności wyciągniętych przez niego wniosków. Sąd nie może oprzeć swego ustalenia

wyłącznie na podstawie konkluzji opinii biegłego, lecz powinien sprawdzić poprawność poszczególnych elementów składających się na trafność jej wniosków końcowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 1976 r., IV CR 481/76, OSNCP 1977, nr 5-6, poz. 102). Usunięciu wątpliwości nasuwających się w związku z treścią opinii, a zwłaszcza gdy zachodzą sprzeczności pomiędzy jej częścią sprawozdawczą, a wnioskami, względnie występują w niej luki, służą środki przewidziane w art. 286 k.p.c.

Powyższe reguły dotyczące dowodu z opinii biegłego sądowego i jego oceny oraz zasady rządzące postępowaniem odwoławczym zostały zachowane przez Sąd Apelacyjny. W motywach rozstrzygnięcia szczegółowo wskazał, w jakich fragmentach i dlaczego wnioski opinii biegłego (przede wszystkim w odniesieniu do kwoty 218 000 zł znajdującej się w dniu 25 stycznia 2001 r. na rachunku bankowym spółki, w której członkiem zarządu był pozwany) nie znajdują oparcia w zgromadzonym materiale dowodowym. Mianowicie, zwrócił m.in. uwagę, że w tym czasie spółka ta miała inne jeszcze nieuregulowane zobowiązania, a kwota ta nie znalazła odzwierciedlenia w deklaracji podatkowej za styczeń 2001 r.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnął na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 2 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, j.t. Dz. U. z 2018 r., poz. 265, w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. 2016, poz. 1667).

jw